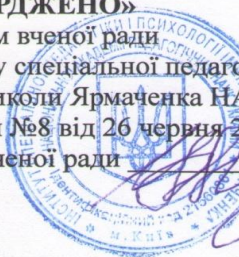

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Рішенням вченої ради
Інституту спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України
протокол №8 від 26 червня 2025 року
Голова вченої ради _____ В.В.Засенко

Галузь знань А Освіта / С Соціальні науки, журналістика,
інформація та міжнародні відносини

Спеціальність А6 Спеціальна освіта (за спеціалізаціями) /
С4 Психологія

Освітня програма Спеціальна педагогіка / Спеціальна психологія

Рівень вищої освіти Доктор філософії

Шифр дисципліни

ВД 26

Назва дисципліни

**Нормативно-правовий супровід
інклюзивного навчання в закладах
освіти**

Навчальний рік

2025-2026

Кількість кредитів
ЄКТС (годин)

1 кредит (30 годин)

Статус

Вибіркова дисципліна

**Короткий опис
дисципліни**

Метою вивчення дисципліни «**Нормативно-правовий супровід інклюзивного навчання в закладах освіти**» є завдання сформувати у здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії (аспірантів) знання та уявлення про нормативно-правові документи у сфері захисту прав людини, зокрема у сфері забезпечення права на освіту. Ці документи визначають ключові стандарти прав людини, у тому числі й щодо права на здобуття освіти.

Викладач **Ярмола Наталія Анатоліївна**

Контакти Тел +380677628838
Email nat.yar1978@gmail.com

Час для
консультацій Понеділок та четвер, 14:00-15:00

Мета курсу

Надати здобувачам третього рівня вищої освіти системне уявлення - про нормативно-правові засади організації інклюзивного навчання в закладах освіти України, сформувати компетентності щодо правового аналізу, застосування та вдосконалення законодавства у сфері інклюзії, а також сприяти розвитку критичного мислення й навичок міждисциплінарної взаємодії в контексті забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх здобувачів.

Завдання курсу

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми аспіранти повинні досягти таких результатів навчання і отримати:

1. - вільно орієнтуватись в нормативно-правовому полі щодо прав захисту осіб з особливими освітніми потребами;
2. - здатність відслідковувати та аналізувати нормативно-правове забезпечення осіб з особливими потребами, що базується на критичному розгляді джерел;
3. - здатність аналізувати, узагальнювати та імплементувати європейські стандарти та міжнародний досвід прогресивної нормативно-правової бази у результати дослідження в науковому та ненауковому контекстах, усно та письмово, у формі наукових семінарів, наукових зустрічей та громадських ініціатив;
4. - здатність здійснювати підбір матеріалу, публікувати його у пресі чи на вебсторінці;
5. - здатність планувати оригінальний вклад на основі дослідження до філософських/педагогічних знань, пов'язаних з важливою задачею, який є відповідної якості для друку.

Загальні компетентності

ЗК1	Знання та розуміння предметної області та специфіки управлінської діяльності.
ЗК2	Здатність до застосовування здобутих знань й набутих умінь у ситуаціях практичної діяльності на основі розуміння особливостей предметної області і професії.
ЗК3	Здатність здійснювати усну і письмову комунікацію професійного спрямування рідною та іноземною мовами.
ЗК4	Здатність працювати в команді та налагоджувати міжособистісні взаємодії при вирішенні поставлених завдань. Переконавати більшість членів групи у правильності прийнятого рішення. Визнавати свої помилки та виправляти їх.
ЗК5	Здатність до адаптації, креативності, генерування ідей та дій в новій ситуації.

Спеціальні (фахові) компетентності

СК1	Здатність розробляти та впроваджувати стратегії управління інклюзивними освітніми закладами – уміння застосовувати сучасні моделі та підходи до організації інклюзивного освітнього середовища на різних рівнях управління.
СК2	Здатність до виконання професійних завдань і педагогічних функцій в умовах мінливого освітнього середовища.
СК3	Здатність здійснювати ефективну організацію навчально-виховного процесу у закладах освіти на основі знань з теорії та практики вищої освіти, моделювання діяльності фахівця; викладання у вищій школі.
СК 4	Здатність до здійснення цілеспрямованої діяльності з проектування педагогічного процесу та окремих його складових відповідно до цілей, задач вищої освіти та розробки нормативної, організаційної й

навчально-методичної документації.

СК5 Здатність визначити стан і потенціал системи організації освіти у закладах освіти, в тому числі володіння методикою аналізу освітньої діяльності у закладі освіти, проведення педагогічної діагностики та моніторингу якості освіти.

СК6 Уміння формувати та ініціювати нові ідеї, формувати їх мету, завдання, розраховувати обсяг необхідних ресурсів. Застосовувати основні складові методології адміністративного управління: системна інтеграція, управління часом, бюджетом, якістю проекту, управління ризиками, командою, комунікаціями та змінами.

Програмні результати навчання

ПРН 1	Знати й критично аналізувати основні національні та міжнародні нормативно-правові акти, що регулюють інклюзивне навчання, з урахуванням принципів права людини.
ПРН2	Інтерпретувати та застосовувати чинне законодавство у сфері інклюзивної освіти при розробці освітніх програм, індивідуальних планів розвитку та організаційних моделей супроводу здобувачів освіти з ООП.
ПРН3	Формувати науково обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення правового забезпечення інклюзивної освіти в Україні з урахуванням міжнародного досвіду (зокрема Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю).
ПРН4	Розробляти міждисциплінарні стратегії реалізації інклюзивного підходу на основі правових, педагогічних та соціальних знань.
ПРН5	Використовувати методи правової експертизи освітніх документів та локальних актів закладів освіти для забезпечення дотримання принципів інклюзії.
ПРН6	Проводити наукові дослідження з проблем правового регулювання інклюзивної освіти, оформлювати результати відповідно до вимог академічної доброчесності.
ПРН7	Аргументовано відстоювати правові позиції в професійному середовищі, зокрема в рамках міжвідомчої та міждисциплінарної взаємодії.

Програма дисципліни	
Тема 1	Законодавче та нормативно-правове забезпечення доступу до якісної освіти осіб з особливими потребами
1.1	Місце нормативно-правових актів в системі забезпечення життєдіяльності осіб з особливими потребами.
1.2	Стан наукової розробки питань ролі та місця нормативно-правових актів в системі забезпечення життєдіяльності осіб з особливими потребами в Україні.
1.3	Характеристика законодавчого та нормативно-правового забезпечення доступу до якісної освіти осіб з особливими потребами.
1.4	Вимоги до нормативно-правових актів. Порядок прийняття нормативно-правових актів
Тема 2	Організаційне та правове забезпечення освіти осіб з особливими потребами в Україні
2.1	Принципи та форми освіти на сучасному етапі державотворення.
2.2	Організаційно-правовий механізм адміністрування галузі
2.3	Науково-методичне забезпечення змісту освіти осіб з особливими потребами
Тема 3	Основні завдання і принципи менеджменту інклюзивної освіти
3.1	Менеджмент в контексті інклюзивної освіти: основні елементи (принципи, цілі, процеси, ресурси, вплив).
	Основні принципи національної і міжнародної політики як

3.2 основа менеджменту інклюзивної освіти.
Стратегічні і тактичні цілі.

3.3 Види ресурсів: інституційні, інформаційні, людські, фінансові, матеріальні. Основні ключові особи та кінцеві отримувачі результатів (прямі і непрямі бенефіціари).

Тема 4 Основні підходи щодо забезпечення менеджменту інклюзивної освіти

4.1 Основні підходи до створення інклюзивного загальноосвітнього середовища: системність, командний підхід, особистісно-орієнтований підхід, організація інклюзивного освітнього середовища.

Тема 5 Основні принципи діяльності закладу освіти з інклюзивним навчанням

- 5.1 Основні напрями і підходи до створення інклюзивного освітнього середовища у закладі освіти. Основні аспекти організації діяльності закладу освіти з інклюзивним навчанням: освітня політика закладу освіти, шкільна культура, практика викладання (за Т.Бут).
- 5.2 Основні принципи трансформації закладу загальної середньої освіти у заклад освіти для навчання всіх дітей.
- 5.3 Співпраця з батьками в інклюзивній школі та сприйняття їх як партнерів освітнього процесу — обов’язкова умова інклюзивного навчання. Індекс інклюзії як механізм самооцінювання закладу освіти з інклюзивним навчанням.

Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Аналіз нормативно-правового забезпечення життєдіяльності осіб з особливими потребами	1
2	Місце права на освіту в системі конституційних прав та його співвідношення з іншими правами людини і громадянина	1
3	Методи та інструменти державного регулювання освіти в контексті розвитку освіти осіб з особливими потребами	1
4	Сучасний стан і тенденції розвитку освіти осіб з особливими потребами в Україні. Характеристика правотворчої діяльності щодо забезпечення розвитку системи спеціальної освіти.	1
5	Науково-методичне забезпечення змісту освіти осіб з особливими потребами.	1

Тема практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількі сть годин
----------	------------	---------------------

Індивідуальні завдання

1. Принципи та норми права як складова ефективності механізму конституційно-правового забезпечення права на освіту в Україні
2. Аналіз нормативно-правового забезпечення життєдіяльності осіб з особливими потребами
3. Підбір та оформлення нормативно-правових джерел.
4. Особливості отримання, зберігання, та опрацювання нормативних актів в процесі підготовки наукових дисертаційного дослідження.

5. Методи навчання

При викладанні навчальної дисципліни «Нормативно-правове забезпечення осіб з особливими потребами» використовуються такі методи: розповідь, бесіда, проблемно-пошукові, демонстрація, практично-орієнтовані, інформаційні, практичні.

Під час лекційного курсу застосовуються:

- пояснювально-ілюстративний (розповідь-пояснення, бесіда; мультимедійна презентація; слайдова презентація);
- дискусійне обговорення проблемних питань.

На практичних заняттях застосовуються:

- ситуаційні завдання;

6. Методи контролю

Поточний контроль

- Оцінювання ступеню активності аспірантів та якості їх виступів з доповідями та коментарів при проведенні дискусій на практичних заняттях.
- Оцінювання індивідуальних завдань (примірник оформлення основних елементів дисертації).
- Перевірка індивідуальних завдань (оформлення наукової дослідної роботи/гранту).
- Підсумковий контроль (залік)
- Перевірка розуміння аспірантами теоретичного та практичного програмного матеріалу в цілому, здатність творчо використовувати накопиченні знання та вміння.

Критерії оцінювання результатів навчання

Оцінювання навчальних досягнень	
Вид роботи	%
Відвідування аудиторних занять	20
Відповіді на запитання під час аудиторних занять	10
Індивідуальне завдання 1	10
Індивідуальне завдання 2	10
Підсумковий контроль (тест)	30
Всього	100

Шкали оцінювання			
Бальна	ECTS	Національна	Заліків
90-100	A	Відмінно	Зараховано
80-89	B	Добре	
70-79	C		
66-69	D	Задовільно	
60-65	E		
35-59	FX	Незадовільно - з можливістю повторного виконання завдань	Не зараховано - з можливістю повторного виконання завдань

Розподіл балів, які отримує здобувач доктора філософії

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74–81		
64–73	задовільно	
60–63		
35–59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Методичне забезпечення

1. Навчально-методичні посібники.
2. Методичні рекомендації за темою навчального курсу.
3. Наочні презентації та відео демонстрації.

Методи навчання

Словесні: бесіди, розповідь, проблемний виклад, розв'язання проблемних ситуацій і проблемно-пошукові ситуації, евристична бесіда, дискусія тощо.

Наочні: опорні конспекти, інструктаж до семінарських занять і самостійної роботи студентів, методи візуалізації інформації за допомогою мультимедійних слайд-презентацій та відеоматеріалів.

Практичні: аналіз і систематизація нормативно-правових джерел, евристична бесіда, метод проектів, ділова гра, імітаційні методи, моделювання соціально-педагогічних ситуацій, рішення ситуаційних завдань, ігрове проектування, колоквиум, тестування

Рекомендовані джерела

Основна (базова):

1. Асистент учителя в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник [Електронний ресурс] / Н.М. Дятленко, Н.З. Софій, О.В. Мартинчук, Ю.М. Найда, під заг. ред. М.Ф. Войцехівського.- К.: ТОВ Видавничий дім

«Плеяди», 2015. – 172 с. – Режим доступу:
http://nmcio.ippo.kubg.edu.ua/wp-content/uploads/2015/05/Assist_teacher_4_All_print.pdf

2. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практ. посіб. / Тім Лорман, Джоан Депплер, Девід Харві; пер. з англ. [Електронний ресурс] –К.: СПД-ФО Парашин І.С., 2010. – 296 с. – Режим доступу: <http://www.ussf.kiev.ua/ieeditions/37/>

3. Інклюзивна школа: особливості організації та управління. [Електронний ресурс] / Кол. Авторів: Колупаєва А. А., Софій Н. З., Найда Ю. М. За заг ред. Даниленко Л. І. – К.:

«ФОП Парашин І. С.», 2010. – 128 с. – (Серія
«Інклюзивна освіта»). – Режим доступу:
<http://www.ussf.kiev.ua/ieeditions/17/>

4. Мартинчук О.В. Підготовка фахівців зі спеціальної освіти до професійної діяльності в умовах інклюзивного освітнього середовища : монографія / О. В. Мартинчук. – К.: Вид-во учбової літератури, 2018. – 420 с. (на кафедрі).

5. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник [Електронний ресурс] / За аг. Ред. М. А. Порошенко та ін. – К.: 2018. – 252 с. –

Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvne->

[navchannya/posibniki/Inclusive_study_Sep17.pdf](#).

6. Stebljuk, S., Bondarenko, Y., Torop, K., **Yarmola, N.**, Kuzava, I., & Shulzhenko, D. (2021). Formation of Communication Skills in Junior Schoolchildren with Intellectual Disabilities in the Conditions of Inclusive Education. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 12(4), 329-345. <https://doi.org/10.18662/brain/12.4/253>

7. Тороп К., **Ярмола Н.**, Литовченко С., Трикоз С., Шевченко В., Круглик О. Інноваційні підходи до соціалізації дітей з особливими освітніми потребами (порушення інтелектуального розвитку). Kristina Torop, Nataliia Yarmola, Svitloana Lytovchenko, Snizhana Trykoz, Volodymyr Shevchenko, Oksana Kruhlyk. [The innovative development of socialization of children with special education needs on the intellectual disability example](#). *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. 2021. 11/02-XXIV (VOL. 11, ISSUE 2, SPECIAL ISSUE XXIV). P. 93-97

<http://www.magnanimitas.cz/11-02-xxiv>
<http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/110224/PDF/110224.pdf>

8.

Додаткова:

1. Архітектурна доступність шкіл: Навч.-метод. посіб./За заг. ред. Байди Л. Ю., Красюкової-Еннс О. В. Колек. авторів: Азін В.О., Грибальский Я.В., Байда Л.Ю., Красюкова-Еннс О.В. – К: 2012. - 88с.
2. Воронцова Т. В. Вчимося жити разом: Посібник для вчителя з розвитку соціальних навичок у курсі «Основи здоров'я» (початкова школа) / Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. та ін./ – К.: Видавництво «Алатон», 2016. – 232 с.
3. Данілавічуте Е.А. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі: [навч.-метод. посіб.] / Е.А. Данілавічуте, С.В.Літовченко / За заг. ред. А.А. Колупаєвої. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. – 360 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
4. Диференційоване викладання в інклюзивному навчальному закладі: Навчально-методичний посібник / Таранченко О.М., Найда Ю.М./ За загальною редакцією Колупаєвої А.А. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. – 124 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»)
5. Єфімова С.М. Лідерство та інклюзивна освіта: [навч.-метод. посіб.] / С.М. Єфімова, С.В. Корольок / За заг. ред. А.А. Колупаєвої. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди»», 2011. – 164 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
6. Індекс інклюзії : розвиток навчання та участі в життєдіяльності шкіл: посіб. / Тоні Бут; пер. з англ. – К. : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 190 с.
7. Колупаєва А.А. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. Путівник для педагогів: навч.-метод. посіб. / А.А. Колупаєва, О.М. Таранченко. – К.: «АТОПОЛ», 2010. –96 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
8. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: [монографія] / Алла Анатоліївна Колупаєва. – К.: «Самміт-Книга», 2009. – 272 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
9. Мартинчук О.В. Становлення і розвиток інклюзивної педагогіки як галузі

педагогічного знання / О.В. Мартинчук // Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): збірник наукових праць: вип. 7, у 2 т./ за ред. В. М. Синьова, О. В. Гаврилова, 1 (7). – Кам'янець- Подільський, 2016. – С. 260-280. – Режим доступу: <http://elibrary.kubg.edu.ua/14335/>

10. Мартинчук О.В. Інклюзивна освіта: освітологічний контекст / О.В. Мартинчук // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (3). – Миколаїв, 2016. – С. 146-150. – Режим доступу: <http://elibrary.kubg.edu.ua/15260/>
11. Мартинчук О.В. Інклюзивна педагогіка в контексті розвитку сучасного наукового знання про освіту / О.В. Мартинчук // Освітологія: українсько-польський щорічник (5). – К.: Київський університет імені Бориса Грінченка. – С. 147-151. – Режим доступу: <http://elibrary.kubg.edu.ua/16504/>
12. Модуль. Доступність та універсальний дизайн / О. Красюкова-Еннс, Я. Грибальський, Л. Байда, В. Азін [Електронний ресурс]. – К., 2011. – 132 с. – Режим доступу: <http://www.ussf.kiev.ua/ieeditions/34/>
15. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи [Електронний ресурс]/ – 2016. – Режим доступу до ресурсу : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
16. Нова українська школа : poradnik dla vchytela / [Н. З. Софій, О. В. Онопрієнко, Ю. М. Найда та ін.; за заг. ред. Н. М. Бібік]. – К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. — 206 с.
17. Постанова КМУ від 9 серпня 2017 року № 588 «Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах». – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/osvita-osib-z-osoblivimi-potrebami/normativno-pravova-baza.html>
18. Постанова КМУ від 12 липня 2017 року № 545 «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр». – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/osvita-osib-z-osoblivimi-potrebami/normativno-pravova-baza.html>
19. Про освіту / Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page>

Додаткові ресурси (за наявності)

1. Сайт Інституту спеціальної педагогіки і психології ім. М.Ярмаченка НАПН України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ispukr.org.ua/>
2. ЕНК «Освітня інтеграція в сучасному світі» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elearning.kubg.edu.ua/course/view.php?id=6536>
<http://elearning.kubg.edu.ua/course/view.php?id=6535>
3. ЕНК «Інклюзивна педагогіка» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elearning.kubg.edu.ua/course/view.php?id=6535>
4. Онлайн-курс для вчителів початкової школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:mon-edera-osvitoria+st101+st101/about>
5. Освіта дітей з особливими потребами / Сайт МОН України [Електронний ресурс]. –

Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/osvita-osib-z-osoblivimi-potrebami/>

Зворотній зв'язок

Ярмола Наталія Анатоліївна, кандидат педагогічних наук, старший дослідник, завідувач відділу інклюзивного навчання Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України
Моб. тел. 0677628838 (viber, telegram)
orcid.org/0000-0001-9374-5543

Інше

Затверджено

Протокол № 5 від 06 / 05/ 2024 р.

Укладач	Ярмола Н.А.
Завідувач відділу	Ярмола Н.А.